

*Шелякіна А. В.,**кандидат філософських наук,
доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**Торосян О. М.,**кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

КОНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ВАРІАНТІВ ТОПОНІМІВ ІЗ ЗООКОМПОНЕНТОМ (НА МАТЕРІАЛІ ТОПОНІМІЧНИХ ПРИЗВИСКІВ ШТАТІВ США)

Анотація. У статті проведено лексико-семантичний та конотативний аналіз топонімічних прізвиськ штатів США із зоокомпонентом, розглянуто мотиваційне підґрунтя надання певного прізвиська. Вторинні назви штатів США були відібрані з електронних та друкованих країнознавчих довідників та енциклопедій. Проаналізовано джерела утворення географічних назв в американській топоніміці (як власне топоніми так і вторинних географічних назв). Встановлено, що неофіційні географічні назви (прізвиська) з'явилися як результат асоціативно-семантичного відображення властивостей об'єкта; на відміну від власне топонімів можуть частково або повністю виходити з ужитку через певні економічні, культурні, політичні зміни, що мали місце в США; є невід'ємною частиною фонових знань носіїв мови, відображаючи історію американського народу, особливості господарсько-економічного розвитку, природно-географічне середовище, побут, звичаї та традиції тощо на рівні денотативного й конотативного аспектів значення одночасно. Наведено приклади вторинних назв штатів, утворених шляхом метафоризації як одного з основних лексико-семантичних засобів творення варіантів топонімів. З проаналізованих вторинних назв випливає, що зооморфізми асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами, які відтворюють менталітет, характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти. Будучи засобом репрезентації характеристики людини через уподібнення її зовнішнього вигляду, особливостей поведінки, рис характеру до образу тварини, конкретні елементи зооморфного коду можуть виступати класифікаторами, що символічно описують людей, які живуть у певному штаті.

Матеріали дослідження були представлені на міжнародній науковій інтернет конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки та освіти в умовах глобалізації», Переяслав, Університет Григорія Сковороди, 30 жовтня, 2021 р.

Ключові слова: зоонім, топонім, топонімічне прізвисько, вторинна номінація, конотативний аспект, мотиваційне підґрунтя.

Вступ. В ономастичному просторі сучасної лінгвістики окреме поле дослідження становлять неофіційні географічні

назви (прізвиська) із зоокомпонентом, які притаманні переважно американській культурі. В умовах поширення міжкультурних контактів і значної ролі англійської мови в цьому процесі збільшується необхідність правильного розуміння й вживання власних імен, що входять до цього лінгвокультурного поля.

Короткий огляд публікацій. Актуальність питання, що розглядається, підтверджується багаточисельними розвідками сучасних науковців, які досліджують зооніми та їх похідні, що широко представлені як окремі одиниці, а також у складі стійких словосполучень, де вони можуть функціонувати як метафори. Особливо помітними є праці Ахманової О. А., Арутюнкової Н. Д., Азнаурової Є. С., Бережної М. В., Буряк К. М., Добровольського Д. О., Коваленко О. В., Кузнецової І. В., Рзаєвої В. В., Уразметової А. В. та ін., в яких досліджується образний потенціал назв зоонімів та зооморфізмів, їх системна організація, семантико-типологічна характеристика та національна специфіка зооморфних найменувань.

Втім, в українській лінгвістиці вторинні географічні назви (прізвиська) штатів США із зоокомпонентом є недостатньо дослідженими.

Метою даної розвідки є провести лексико-семантичний та конотативний аналіз деяких топонімічних прізвиськ штатів США із зоокомпонентом, з'ясувати мотивації для надання певного прізвиська, які закріпились в англійській мові.

Результати та їх обговорення. Важливою характеристикою топоніміки є її надзвичайна усталеність. Як тільки слово перетворюється у назву населеного пункту, річки, місцевості, воно одразу стає власною назвою. Можуть відбуватися історичні, політичні, культурні зміни на певній місцевості, але «топонімічні назви як свого роду власні назви, що нічого іншого не означають, крім об'єкту, за яким вони закріпились, легко засвоюються іншими народами і можуть зберігатися протягом тисячоліть» [1, с. 12]. Із цим твердженням, звичайно, можна сперечатись, посилаючись на багаточисельні факти перейменувань географічних об'єктів в історії людства. Втім, очевидним є те, що в буд-якій мові є численні географічні назви (власне топоніми), які витримали випробування часом

і не змінювались століттями. Це стосується і американської топоніміки, яка, по-перше, є відносно молодією системою найменувань, що почала зароджуватись із колонізацією Америки і набула характерних рис в кінці 18 століття; по-друге, розвинулась за дуже короткий строк (18–19 століття), що створило умови для розширення джерел утворення топонімів, до яких належать: 1) назви, що вже існували у Старому Світі і були перенесені поселенцями до Америки; 2) запозичення з європейських мов; 3) імена історичних особистостей; 4) запозичення з мов корінних народів.

В цьому ономастичному просторі окрема частка належить неофіційним географічним назвам (прізвиськам), які є вторинними одиницями, що з'явилися як результат асоціативно-семантичного відображення властивостей об'єкта, і на відміну від власне топонімів можуть частково або повністю виходити з ужитку. Відображаючи історію американського народу, особливості господарсько-економічного розвитку, природно-географічне середовище, побут, звичаї та традиції тощо на рівні денотативного й конотативного аспектів значення одночасно, прізвиська або варіанти топонімів є невід'ємною частиною фонових знань носіїв мови. Цим і пояснюється той факт, що один географічний об'єкт, будь то штат, місто тощо може мати декілька прізвиськ, які він отримував в ході історичного і культурного розвитку, і яких він так само позбувався через певні економічні, культурні, політичні зміни, що мали місце в США. Прикладами таких трансформацій можуть слугувати такі вторинні топоніми як *the Silver State* (Невада), *the Golden State* (Каліфорнія), *the Gem State* (Монтана), *Gem of the Mountains* (Айдахо), *the Brownstone State* (Коннектикут), *the Coal State*, *the Oil State*, *the Steel State* (Пенсильванія) або *the Auto State* (Мічиган). Екстралінгвістична основа цих прізвиськ повністю або частково не відповідає сучасному розвитку економіки штату, тому і прізвиська вважаються застарілими.

В нашій розвідці ми пропонуємо дослідити варіанти топонімів із зоокомпонентом, які становлять значну частину неофіційних назв штатів США: Алабама – *the Yellowhammer State* та *the Lizard State*, Арканзас – *the Bear State* та *the Guinea Pig State*, Вірджинія – *the Horse Country*, Вісконсин – *the Badger State*, Делавер – *the Blue Hen State* та *the Musk-rat State*, Джорджія – *the Buzzard State*, Канзас – *the Grasshopper State*, Колорадо – *the Buffalo Plains State*, Луїзіана – *the Pelican State*, Мінесота – *the Gopher State*, Меріленд – *the Oyster State* та *the Terrapin State*, Массачусетс – *the Codfish State*, Міссісіпі – *the Eagle State*, *the Ground-hog State* та *the Mudcat State*, Мічиган – *the Wolverine State*, Небраска – *the Antelope State* та *the Bug-eating State*, Нью-Джерсі – *the Mosquito State*, Орегон – *the Beaver State* та *the Web-foot State*, Північна Дакота – *the Flickertail State*, Південна Дакота – *the Coyote State*, Теннессі – *the Hog and Hominy State*, Флорида – *the Alligator State* та *the Fly-up-the Creeks*, Юта – *the Deseret State*.

Не дивлячись на спільну рису, – наявність зоокомпонента в кожному прізвиську – мотиваційні підґрунтя для надання імені були різними. Так, в наведених нижче прикладах вторинних назв мотиваційним підґрунтям слугувало проживання певних тварин на території штату:

The Coyote State – «штат койотів». Офіційне прізвисько штату Південна Дакота. Ці тварини досить часто зустрічалися в степах цього штату.

The Flickertail State – «штат земляної білки». Офіційне прізвисько штату Північна Дакота. Земляна білка зустрічається лише в цьому штаті, а також у прилеглих районах Канади.

The Ground-hog State – «штат лісового бабака». Раніше так називали штат Міссісіпі через те, що цей вид бабака зустрічався по всьому штату.

The Pelican State – «штат пеліканів». Прізвисько штату Луїзіана, де пеліканів можна зустріти у багаточисельних водоймах.

The Antelope State – «штат антилоп». Прізвисько штату Небраска. Колись антилопи у великій кількості жили на території цього штату.

The Alligator State – «штат алігаторів». Прізвисько штату Флорида, де цих тварин можна зустріти у національному парку штату *the Everglades National Park*.

З наведених прикладів слід виділити прізвиська *the Alligator State*, *the Antelope State*, *the Ground-hog State*, *the Buffalo Plains State*, які нині вважаються застарілими і вийшли із загального ужитку в основному через те, що тварини або більше не мешкають на території штату, або їхня кількість значно скоротилася через винищення.

У загальному полі неофіційних географічних назв штатів США із зоокомпонентом на окрему увагу заслуговують прізвиська з позитивним та негативним оцінювальним значенням, де завдяки метафорі-зооморфізму відбувається перенос певної риси людини через уподібнення її зовнішнього вигляду, особливостей поведінки, рис характеру до образу тварини. Як слушно зауважує Буряк К. М., досліджуючи особливості вживання англійських зоонімів, «зооморфна метафора є однією з найпопулярніших моделей метафоричної номінації, когнітивним джерелом якої слугує «образ» тварини, перенесений на людину» [2, с. 33].

Традиція звернення до зооморфізмів для образної характеристики об'єктів в процесі життєдіяльності з'явилась ще у дохристиянські часи, коли, вважаючи себе частиною природи, людина персоніфікувала її, наділяючи представників рослинного і тваринного світу рисами, які притаманні їй самій. Зоолексика, яка породжується зі знань людини про навколишній світ, є емоційною, експресивною і чи не найяскравіше виражає особливості осмислення позамовної реальності, інтерпретуючи її «...закріплюючи в мові саме ті образні висловлювання, які асоціюються з культурнонаціональними еталонами, стереотипами, що при вживанні відтворюють менталітет, характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти» [3, с. 32]. Результатом такої інтерпретації є метафоризація і, відповідно, оцінка явищ навколишньої дійсності. Оцінка, яка є одним з компонентів конотації, закріплює в значенні слова інформацію про позитивне або негативне ставлення того, хто говорить, до позначуваного об'єкта.

Наведемо приклади вторинних назв із позитивним оцінювальним значенням.

Штат Вісконсин має прізвисько *the Badger State* («штат борсуку»). Його походження пов'язане з економікою штату, зокрема видобутком свинцю, коли рудокопи, як борсуки, не тільки проводили більшу частину часу під землею, а й жили там. Борсуки – працюючі, сильні та люті тварини. Такі саме риси приписували і шахтарям, які пишалися тим, що асоціювалися з таким звіром. Так вони стали «борсуками», а штат отримав своє прізвисько.

Штат Делавер, відомий як *the Blue Hen State* (штат блакитного півня), був названий так на честь певної породи півнів,

які мали пір'я сталевого, майже блакитного кольору, і вважалися бойовими птахами. В часи війни за незалежність солдати штату билися так відважно, що отримали прізвиська "The Blue Hen's Chickens" або "Sons of the Blue Hen". Це прізвисько стало популярним і вживалось і в часи Громадянської Війни, а згодом закріпилося за штатом, використовувалося в політичних кампаніях та публікаціях.

Штат Орегон отримав своє друге наймення *the Beaver State* («штат бобрів») не лише через велику кількість бобрів, що проживають на території штату, а також через працьовитих жителів, яких називають *Beavers* («бобрині»).

Офіційним прізвиськом штату Юта є *the Deseret State* («штат бджіл»). Слово *deseret* у значенні «бджола» було взято з «Книги Мормона». Прізвисько використовується як символ працьовитості жителів штату, який був заснований мормонами у пустелі на березі Солоного озера. Його інша назва – *the Beehive State* («штат бджолиного вулика»).

До вторинних назв з негативним оцінювальним значенням належить прізвисько штату Арканзас *the Bear State* («ведмежий штат») через асоціацію із такими рисами його жителів, як грубість та нетактовність.

Цікавим прикладом є етимологія ще одного прізвиська штату Арканзас – *the Guinea Pig State* («штат піддослідних кроликів») або «штат морських свинок»). Ця вторинна назва уходить своїм корінням у часи Великої Депресії, коли президент Франклін Делано Рузвельт зі своїм урядом, намагаючись знайти шляхи подолання величезної кризи, розробили програму економічного розвитку «Новий Курс» (*the New Deal*). Цікаво, що штати не поспішали впроваджувати програму на своїх територіях, і найперший штат, який зробив це – Арканзас. Жителі штату настільки втомились від злиднів та безвиході, що більшістю голосів погодились взяти участь у експерименті, і штат відразу отримав прізвисько, яке вважалося дещо принизливим.

The Gopher State («штат ховрахів») – це зневажливе вторинне ім'я штату Мінесота. У степових сільськогосподарських районах штату смугастий ховрах був настільки поширений, що став справжнім лихом для Мінесотського фермерства.

Прізвисько з негативною конотацією *the Hog and Hominy State* («штат свиней і мамалиги») штат Теннессі отримав завдяки широкому виробництву кукурудзи і сала. Нині це прізвисько є застарілим і не відповідає реальному стану економіки штату.

Презирливе прізвисько *the Grasshopper State* («штат сарани») Канзас і його мешканці (*Grasshoppers*) отримали через розповсюджену на цій території сарану Скелястих гір, яка знищувала врожаї зернових не лише в Канзасі, а й прилеглих штатах.

Схожу конотацію та мотиваційне підґрунтя має прізвисько штату Небраска *the Bug-eating State* («штат, що харчується коніками») та його мешканці (*Bug-Eaters*).

Ще одним прикладом, що має негативне оцінювальне значення, є *the Mosquito State* («штат москітів») – прізвисько штату Нью-Джерсі, прибережні райони якого колись страждали від нашествия москітів. Нині це прізвисько є застарілим.

The Musk-rat State – «штат болотяних щурів або ондатр». Штат Делавер отримав це зневажливе прізвисько через величезну кількість ондатр, що проживають у штаті. Ондатровий хутряний бізнес і дотепер існує у штаті, а м'ясо може подаватися у деяких ресторанах. Але негативної конотації прізвисько

отримало через невеликий розмір штату – «тільки пацюки можуть розміститися на такому маленькому клаптку землі».

The Web-foot State – «штат ластоногих». Це прізвисько штату Орегон отримав через велику кількість опадів, що мають місце на його узбережжі в зимові місяці, що створює сприятливі умови для проживання лише ластоногим.

Цікаво, що один і той самий штат може мати прізвисько як із позитивною так і з негативною конотацією. Наприклад, Орегон – *the Beaver State* (позитивна) та *the Web-foot State* (негативна) або *Делавер* – *the Blue Hen State* (позитивна) та *the Musk-rat State* (негативна). Це ще раз демонструє той факт, що прізвиська виникли як результат асоціативно-семантичного відображення властивостей об'єкта, що полягає у перетворенні фактів екстралінгвістичної реальності в мовні значення з відбиттям у свідомості носіїв мови їх практичного і суспільного досвіду.

Висновки. Отже, з наведених прикладів очевидно, що зооморфізми асоціюються з культурно-національними еталонами, стереотипами, які відтворюють менталітет, характерний для тієї чи іншої лінгвокультурної спільноти. Будучи засобом репрезентації характеристики людини через уподібнення її зовнішнього вигляду, особливостей поведінки, рис характеру до образу тварини, конкретні елементи зооморфного коду можуть виступати класифікаторами, що символічно описують людей, які живуть у певному штаті. Національна культурна специфіка залежить від того, які уявлення носії мови має про тварину в проекції на людину, які фрагменти її досвіду були лексично зафіксовані, а також якою мірою ці фрагменти представлені у мові у вигляді ціннісних пріоритетів, образів або символів.

Література:

1. Томахин Г. Д. Америка через американізми [Текст] / Г. Д. Томахин. – М. : Высшая школа, 1999. – 256 с.
2. Буряк К. М., Кузнєцова І. В. Особливості вживання англословних зоонімів *cat* та *dog* в науковій літературі [Електронний ресурс] / К. М. Буряк, І. В. Кузнєцова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2019. – № 38. – Том 3. – Режим доступу: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua>
3. Коваленко О. В., Рзаєва В. В. Функціонування зоосемізмів у фразеологізмах німецької та української мов [Електронний ресурс] / О. В. Коваленко, В. В. Рзаєва // Одеський лінгвістичний вісник. – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Про США. Енциклопедія США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prousa.info>
2. Delaware State Bird [Electronic resource]. – Access Path: <https://statesymbolsusa.org/blue-hen-chicken>
3. Learn About the 50 States [Electronic resource]. – Access Path: <https://www.netstate.com/index.html>
4. State Nicknames [Electronic resource]. – Access Path: <https://statesymbolsusa.org/categories/nickname>
5. The Big Apple: Web-foot State [Electronic resource]. – Access Path: https://www.barrypopik.com/index.php/new_york_city

Sheliakina A., Torosian O. The connotative aspect of versions of toponyms with a zoo-component (based on toponymic nicknames of the US states)

Summary. The article deals with the lexical-semantic and connotative analysis of the toponymic nicknames of the U. S. states with a zoo-component. The motivational

basis for giving a certain nickname is considered. The secondary names of the US states were selected from electronic and printed country history directories and encyclopedias. The sources of geographical names formation in American toponymy (both actual toponyms and secondary geographical names) are analyzed. The article states that unofficial geographical names (surnames) appeared as a result of associative and semantic representation of some properties of an object; unlike actual toponyms, they may partially or completely go out of use due to certain economic, cultural, political changes that took place in the USA. Secondary geographical names are considered to be an integral part of the background knowledge of native speakers, reflecting the history of the American people, features of economic development, natural and geographical environment, daily life, customs and traditions, etc. in the denotative and connotative meaning simultaneously. Examples of secondary names

of states formed by metaphorization as one of the main lexical-semantic means of creating variants of toponyms are given. From the analyzed secondary names, it follows that zoomorphisms are associated with cultural and national standards, stereotypes that reflect the mentality of one or another linguistic and cultural community. As a means of representing a person's characteristics by assimilating their appearance, behavior, and character traits to the image of an animal, specific elements of the zoomorphic code can act as classifiers that symbolically describe people living in a certain state. The research materials were presented at the international scientific internet conference "Trends and Prospects for the Development of Science and Education under Globalization", Pereyaslav, Hryhoriy Skovoroda University, October 30, 2021.

Key words: zoo-component, toponym, toponymic nickname, secondary nomination, connotative aspect, motivational basis.